

## Kort om Nationalräkenskaperna - metoder och källor

Nationalräkenskaperna (NR) sammanfattar och beskriver i form av ett slutet kontosystem Sveriges ekonomiska aktiviteter och utveckling. Beskrivningen omfattar produktionen av varor och tjänster och dess användning, inkomstbildning, omfördelning, inkomstanvändning, kapitalbildning samt transaktioner med utlandet. Uppgifter över antal sysselsatta och arbetade timmar ingår också i NR. Publicering av kvartalsuppgifter görs 60 dagar efter referensperioden. Kvartalsestimaten baseras på ett mindre detaljerat underlag än de årsvisa nationalräkenskaperna, vilka publiceras efter 21 månader.

Även kvartalsvisa reala sektorräkenskaper publiceras samtidigt som övriga data. I dessa visas uppgifter om inkomster, utgifter och sparande för sektorerna hushåll, offentlig sektor, utlandet, finansiella respektive icke-finansiella företag.

De svenska nationalräkenskaperna baseras på en FN-rekommendation för nationalräkenskaper, A System of National Accounts, SNA 2008. Den är resultatet av ett samarbete mellan de stora internationella organisationerna, FN, OECD, EU, IMF och Världsbanken. För EU-länderna finns en tillämpning av SNA 2008, kallad ENS 2010 (Europeiska National- och regionalräkenskapssystemet).

Uppgifter för svenska NR enligt SNA 2008/ENS 2010 publicerades den 18 september 2014. Anpassningen till en tidigare version (SNA 93/ENS 95) publicerades första gången den 27 maj 1999. Räkenskaper enligt ENS 2010 finns för närvarande med början år 1980. Årsdata för perioden 1950-1979 för försörjningsbalansens huvudaggregat har beräknats med hjälp av en förenklad tillbakaskrivning baserad på de årsvisa volymutvecklingstalen för försörjningsbalansens huvudaggregat.

Tidsserien över de institutionella sektorräkenskaperna täcker perioden 1950 och framåt.

### Revideringar

Nationalräkenskaperna (NR) behöver av naturliga skäl ses över då och då. Primärstatistik revideras, metoder och källor vidareutvecklas och anpassas ytterligare till EU-rekommendationer och krav. Flertalet beräkningsområden ses över med målet att ytterligare öka kvalitet och aktualitet i de svenska nationalräkenskaperna, såväl års- som kvartalsberäkningar av BNP samt sektorberäkningar.

Tidsserieperspektivet är mycket viktigt i nationalräkenskaperna och beräkningarna måste visa både rätt nivå och utveckling över tiden.



Revideringsbehov uppstår därför ganska snabbt mellan olika beräkningsomgångar. För att undvika tidsseriebrott hanteras ny information mellan större revideringsomgångar på så sätt att befintliga nivåer kedjas fram med rätt utveckling enligt ny eller reviderad statistik.

En större översyn, eller revidering, av längre tidsserier genomförs ungefär vart femte år och utifrån årsberäkningarna anpassas kvartalen till de nya årsnivåerna. Större revideringar av nationalräkenskaperna utöver ENS-anpassningarna för perioden från och med 1993 har publicerats den 5 december 2002, den 29 november 2007 och den 6 maj 2010. Ny näringsgrensindelning enligt SNI 2007 infördes vid publiceringen den 20 september 2011.

I samband med varje kvartalsberäkning uppdateras tidigare publicerade uppgifter för innevarande år samt vid publiceringen av det första kvartalet även för föregående år. Säsongrensade värden uppdateras alltid för hela perioden från och med 1993.

### **Metod för fastprisberäkningar**

Fastprisberäkningen i NR görs för varje år i närmast föregående års priser. En tidsserie blir därmed värderad till olika prisnivåer. Dataserierna kedjas därför till ett gemensamt referensårspris, enligt en s.k. kedjeindexmetod. Fördelen med denna metod är att man alltid väger ihop NR-aggregaten med senast tillgängliga information och att ingen del av systemet får felaktig vikt på grund av prisförskjutningar.

Nationalräkenskaperna redovisas för närvarande med senaste kalenderår som referensår. Redovisningen med referensårspriser innebär att de olika grundposterna och aggregaten inte är summerbara förutom för referensåret och det närmast efterföljande året. **Det går alltså inte att summera delposter i referensårspriser och därmed få BNP för perioder före referensåret.** Det går inte heller att jämföra olika branschers andel av den totala tillväxten. Varje enskild serie måste kedjas separat och på den nivå man vill analysera.

### **Kalenderkorrigering och säsongrensning**

Kalenderkorrigering och säsongrensning är integrerade och görs med hjälp av säsongrensningsprogrammet Tramo/Seats som är rekommenderat av Eurostat för säsongrensning. Kalenderkorrigeringen av förädlingsvärden och sysselsättning görs i två steg. Först beräknas antalet arbetsdagar per kvartal. Produktionen antas ske i form av femdagarsvecka för alla branscher. Även användningssidans delaggregat kalenderkorrigeras med 5-dagarsveckans kalender. För utrikeshandeln används så kallade trading days och lager kalenderkorrigeras inte. En kvot beräknas mellan antalet arbetsdagar ett ”normalkvartal” och antalet arbetsdagar under aktuellt kvartal.

Modeller och parametrar i säsongrensningen anpassas speciellt för varje variabel. Efter årsberäkningarna under hösten ses modellerna över med hänsyn till de nya beräknade kvartalsvärdena och justeras vid behov. Eftersom tillkommande perioder påverkar hela den skattade serien redovisas nya säsongrensade uppgifter vid varje kvartalspublicering.

Varje aggregat säsongrensas för sig och beräknas alltså inte som en summa av underliggande värden. Men i maj 2010 infördes en metod med summakonsistent säsongrensning som medför att delsummor av ett aggregat summerar till det totala aggregatet. Exempelvis summerar förändringen av varu- respektive tjänsteexporten till totala exportförändringen. För de senaste två åren är det möjligt att summera BNP:s säsongrensade andelar till total BNP. Anledningen till att endast de senaste två åren är summerbara är att fastprisberäkningen varje år byter utgångsår i och med att den baseras på närmast föregående års prisnivå. Säsongrensade uppgifter från och med 1980 finns i SCB:s statistiska databaser.

### **Jämförelse med annan statistik**

Flera av de källor som används i nationalräkenskaperna publiceras också i eget namn som ibland tycks överensstämma med delaggregat i NR. Utvecklingen och nivåerna avviker dock ofta från NR:s resultat av olika skäl. I NR görs en avstämning mellan olika statistikällor och av tillgång mot användning vilket kan leda till justeringar av resultaten för olika delaggregat. Här kommenteras några av skillnaderna mot annan publicerad statistik.

### **Industri – och tjänsteproduktion i näringslivet**

Produktionsvärdeindex (PVI) publiceras sedan maj 2017 och avser att mäta nettoomsättningen hos företagen, uppdelat på industriverksamhet, tjänster och handel. Lagerkorrigeringar görs för industriverksamheten. Branscherna jordbruk, skogsbruk, fiske samt finansiell verksamhet är inte inkluderade i PVI.

NR redovisar kvartals- och årsvisa förändringstal – PVI redovisas i indexform. NR korrigerar med lagerförändringar inom fler branscher än industrin. Den direkta publiceringen av PVI avser kalenderkorrigerade och säsongrensade kvartalsdata. NR redovisar såväl faktiska som kalenderkorrigerade och säsongrensade uppgifter.

De beräkningar av detaljerade årsuppgifter som publiceras efter 21 månader baseras på ett mycket mer omfattande underlag än kvartalsberäkningarna. Årsberäkningarna bygger på inkomstdeklarationer, vilka kompletteras med detaljerade företagsuppgifter. Detta redovisas primärt i undersökningen Företagens ekonomi. Materialet kompletteras med bland annat finansiell verksamhet och anpassas till nationalräkenskapernas definitioner med exempelvis modellberäkningar av FoU-verksamhet, bostäder, finansiella tjänster och

försäkringstjänster vilket innebär att resultatet i viss utsträckning avviker från det av primärstatistiken publicerade materialet. I NR görs även tillägg för skattningar av illegal och dold verksamhet.

### **Produktion inom offentlig verksamhet**

Underlag till nationalräkenskapernas beräkningar är dels insamlade uppgifter för primärkommuner och landsting dels rapportering från ESV av statens verksamhet. Dessa uppgifter publiceras inte som enskilda undersökningar.

### **Export/import**

När det gäller uppgifterna om export och import av varor är dataunderlaget främst SCB:s utrikeshandelsstatistik. Kompletteringar görs i viss mån i NR och i bytesbalansen med på annat sätt framtagna uppgifter för att erhålla en mer fullständig redovisning. Riktlinjerna för hur uppgifterna om export och import skall beräknas och sammanställas i nationalräkenskaperna är principiellt sett överensstämmande med Riksbankens redovisning i betalningsbalansstatistiken. Samma källmaterial ligger till grund för beräkningarna. Emellertid finns skillnader i behandlingslösningar av vissa delar av beräkningarna som medför något olika resultat. Jämförbarheten kan periodvis försvåras av att olika revideringspolicy tillämpas. Endast nationalräkenskaperna tar fram volymeräknade uppgifter.

De reviderade nationalräkenskaperna som publicerades 27 november 2007 frångick ENS när det gäller värderingskraven på uppgifterna om export och import – fob/fob respektive fob/cif – och tillämpar istället en fakturavärdesansats för att säkerställa konsistens gentemot försörjningsbalansens övriga delar. Värderingen baserad på fakturavärdesuppgifter medför skillnader mot den presentation av varu- respektive tjänstehandel som redovisas i betalningsbalansen och i utrikeshandelsstatistiken. Det totala värdet av utrikeshandeln påverkas däremot inte.

Vissa olikheter föreligger gentemot betalningsbalansstatistiken när det gäller avgränsningen mellan vara och tjänst, vilket är en konsekvens av den produktspecificering (SPIN07) som tillämpas i nationalräkenskaperna.

## Hushållskonsumtion

Beräkningsunderlaget för hushållskonsumtionen hämtas från en mängd olika källor som t.ex. register, leveransuppgifter, produktionsdata, utrikeshandel och diverse enkäter. NR utnyttjar mesta möjliga information. Vid kvartalsberäkningarna är omsättningsstatistiken den huvudsakliga källan. Omsättningsstatistiken omfattar motor- parti- och detaljhandel samt de flesta tjänstebranscher och utgör underlag för ca 50 procent av hushållskonsumtionen. Detaljhandelsindex (f.d. säljindex) som tas fram i samarbete med HUI (Handelns Utredningsinstitut) och publiceras månadsvis omfattar endast detaljhandeln vilket utgör ca 30 procent av hushållens totala konsumtionsutgifter enligt NR.

Bostadskonsumtionen, som utgör den största delposten i hushållskonsumtionen, beräknas med hjälp av uppgifter om antalet färdigställda lägenheter och småhus under perioden. Volymen reflateras med hyresprisindex för att erhålla värdet i löpande priser. Eftersom energikonsumtionen redovisas som en särskild post i hushållskonsumtionen dras den bort från bostadskonsumtionen, vilken alltså motsvarar kallhyran. I hushållens konsumtionsutgifter ska endast svenska hushåll ingå. Konsumtion i Sverige såväl som utomlands ska inkluderas. Detaljerad information om vilka varor och tjänster som konsumeras av svenska hushåll utomlands och vad som konsumeras av utländska besökare i Sverige saknas emellertid. Dessa uppgifter redovisas därför som ofördelade poster. Svenska hushålls konsumtion utomlands blir en tilläggs-post och besökares konsumtionsutgifter i Sverige utgör en avdragspost. Beräkningarna baseras främst på uppgifter om kortköp och valutaväxling.

Den konsumtionsindikator som publiceras månadsvis bygger på indata från en rad olika källor. De viktigaste indatakällorna är SCB:s omsättningsstatistik, energistatistik, statistik över nybyggda lägenheter, konsumentprisindex, sortimentsundersökningen av detaljhandeln samt undersökningen Företagens ekonomi. Omsättningsstatistiken är den huvudsakliga indikatorn för att mäta den månatliga privata konsumtionsutvecklingen. Omsättningsstatistiken täcker cirka 60 procent av den ändamålsfördelade konsumtionen. Volymindikatorer såsom energistatistik och nybyggda lägenheter används för att beräkna den privata konsumtionen av energi och boende.

## Fasta bruttoinvesteringar

Kvartalskällan till merparten av uppgifterna för näringslivets investeringar är SCB:s investeringsenkät. Den innehåller dock inte alla investeringstyper som ingår i nationalräkenskaperna. Undersökningen täcker t.ex. inte alla branscher och de minsta företagen ingår inte heller i undersökningen. Vidare saknas uppgifter avseende t.ex. datamjukvara, fritidshus, bostäder och finansiell leasing. I samtliga dessa fall får tillägg och kompletteringar göras med hjälp av andra källor. Avseende investeringar i offentlig verksamhet utnyttjas för staten i huvudsak

uppgifter från Ekonomistyrningsverket. För primärkommuner och landsting används uppgifter från insamlade kvartalsenkäter.

### **Lagerinvesteringar**

Heltäckande lagerförändringar redovisas endast i NR. Särskilt offentliggörande utanför NR av lageruppgifter sker endast för gruvor och annan mineralbrytning, tillverkningsindustri samt handel. Övriga uppgifter tas fram endast för NR:s behov. Källornas lageruppgifter är baserade på urvalsundersökningar, som helt exkluderar småföretag. I NR:s kvartalsberäkningar kan dessutom en korrektionspost i lagerinvesteringarna förekomma som framkommer vid kvartalsavstämningen mellan användnings- och produktionssidan av totala lagerinvesteringarna. Summerad över preliminäråret blir den noll i löpande priser och i föregående års priser.

### **Arbetsinsats**

NR:s huvudkälla för att beräkna arbetsinsatsen för totala ekonomin är Arbetskraftsundersökningarna (AKU). NR:s utveckling av medelantalet sysselsatta och arbetade timmar i ekonomin för helåret överensstämmer i huvudsak med AKU:s utveckling, dock kan avvikelser förekomma för enskilda kvartal. För de bransch- och sektorvisa skattningarna används även Kortperiodisk sysselsättningsstatistik (KS) samt Konjunkturstatistik för löner avseende privat (KLP), kommunal (KLK), landstingskommunal (KLL) och statlig (KLS) verksamhet.

Jämfört med de uppgifter som redovisas av AKU finns ett antal skillnader. AKU:s löpande redovisning av antalet arbetade timmar avser genomsnittligt antal arbetade timmar per vecka, för NR:s ändamål produceras istället en kvartalsvolym över arbetade timmar. Utöver den sysselsättning som löpande redovisas av AKU, görs i NR ett avdrag för personer som är folkbokförda i Sverige men sysselsatta utomlands och deras arbetade timmar. Underlaget till dessa justeringar hämtas från AKU. NRs detaljerade årsberäkningar skiljer sig från AKU på ytterligare några punkter.

### **Löner, sociala avgifter och löneskatter**

Underlaget till beräkningen av kvartalsvisa lönesummor i NR är r Löner, arbetsgivaruppgifter och preliminär A-skatt (LAPS) och baseras på företagens månatliga skattedeclarationer. Beräkningen av branschlönesummor görs med hjälp av den branschinformation som finns i LAPS. Definitiva årsvärden i NR har beräknats med hjälp av (LSUM), vilken baseras på till Skatteverket redovisade individbaserade kontrolluppgifter. Beräkningen av branschlönesummor baseras på Företagens ekonomi (FEK).